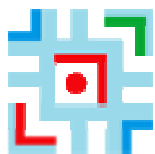

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції**

17-18 листопада 2022 року

Київ 2022

Мединська Н.В.

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ, Україна

Гюлтекін О.О.

аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ, Україна

РЕКРЕАЦІЙНЕ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ ЯК ПРІОРИТЕТ ВИКОРИСТАННЯ САМОЗАЛІСНЕНИХ ЗЕМЕЛЬ

Поглиблення стагнаційних процесів у національному господарстві у 90-х роках минулого століття призвело до виведення значних площ сільськогосподарських земель із господарського обігу, що стало причиною подальшого самозаліснення частини цих земель. Особливо інтенсивно процеси самозаліснення відбувалися в зоні осушувальних меліорацій, де руйнація мережі гідротехнічних споруд стала передумовою відновлення процесів стихійного заліснення та заболочення. Два десятиліття неконтрольованого заліснення фактично перетворили ці сільськогосподарські угіддя у лісові землі. Такі процеси розширили територіальний базис для ведення лісового господарства.

За оцінками окремих експертів площа самозаліснених земель в Україні сягає 500 тис. га. Враховуючи те, що заліснення на цих територіях відбувалося стихійно, сформована породно-вікова структура лісового фонду не завжди буде придатною для експлуатаційного використання. Тому із господарської, і з екологічної точок зору ці території краще використовувати виходячи з їх здатності продукувати екосистемні послуги, зокрема в частині покращення водорегулювання, зміцнення стійкості агроландшафтів та надання рекреаційних послуг. Виходячи з глобальних трендів та враховуючи сучасні реалії, пріоритетним напрямом використання самозаліснених сільськогосподарських угідь є організація рекреаційного лісокористування.

Каталізатором зростання масштабів рекреаційного лісокористування також варто вважати дерегуляцію земельних відносин, оскільки вона уможливила передачу сільськогосподарських земель державної власності поза межами населених пунктів у комунальну власність територіальних громад. Враховуючи те, що значні площі таких земель є самозалісненими, їх передача у комунальну власність зробить територіальні громади учасниками лісопродуктових ланцюгів. При цьому дуже важливо закласти стимули для того, щоб самозаліснені сільськогосподарські землі було вигідно трансформувати у лісові землі, одним з пріоритетів котрих має стати розбудова інфраструктури рекреаційного лісокористування.

Тому необхідним є відпрацювання механізму надання фінансових преференцій органам місцевого самоврядування, щоб їх стимулювати розвивати лісогосподарську та лісоохоронну діяльність на самозаліснених

сільськогосподарських угіддях, що фактично сприятиме формуванню комунального сектора у сфері лісогосподарювання. Також доцільно стимулювати місцеву владу заліснювати ту частину комунальних малопродуктивних сільськогосподарських земель, які не піддалися самозалісненню. Позитивне вирішення даного завдання дасть змогу знизити рівень розорювання територій та збалансувати структуру земельного фонду країни та територіальних громад.

Схвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів» №2321-IX від 20.06.2022 р. створило умови для спрощення процедури переведення у категорію лісових земель самозаліснених сільськогосподарських угідь та неугідь [1]. Це також є інституціональною передумовою становлення підприємницької діяльності у рекреаційному лісокористуванні, оскільки де-факто залісненні землі можуть за короткий період трансформуватися у лісові землі і відповідно на них вже поширюватимуться вимоги вітчизняного законодавства стосовно здійснення обов'язкового переліку лісогосподарських заходів, зокрема проведення рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства.

Водночас тривалий період до стиглості лісових насаджень вимагатиме від власників цих земель забезпечити максимально ефективно залучення всіх складових лісоресурсного потенціалу у господарський обіг, зокрема через розбудову рекреаційної інфраструктури, що дасть можливість використати ці лісові землі для розвитку зеленого і сільського туризму, а також інших видів рекреаційної діяльності. Відсутність можливостей забезпечувати прийнятний рівень капіталізації цих земель за рахунок отримання ліквідної деревини буде спонукати власників робити ставку на використання корисних властивостей лісів, зокрема флористичних та фауністичних ресурсів, а також несировинних корисностей та побічного лісокористування і заготівлі другорядних лісових матеріалів.

У той же час повноцінне здійснення рекреаційного лісокористування потребує спорудження значної кількості інфраструктурних об'єктів, які дадуть можливість використати корисні властивості лісів для надання широкого спектра рекреаційних послуг, в першу чергу санаторно-курортного та туристично-оздоровчого спрямування. Розбудова мережі інфраструктурних об'єктів рекреаційного лісокористування сприятиме покращенню господарського освоєння недеревної складової лісоресурсного потенціалу, що зменшуватиме потребу в першочерговому освоєнні найбільш ліквідної деревної біомаси і стимулюватиме постійних та тимчасових лісокористувачів дотримуватись всіх вимог лісового законодавства стосовно здійснення лісогосподарських заходів задля забезпечення необхідних умов повноцінного росту та необхідної повноти цінних лісових насаджень. Тобто лісові землі забезпечуватимуть прибуткове ведення лісового господарства навіть за відсутності рубок головного користування. Такі прецеденти мають отримати подальшу імплементацію у роботу постійних лісокористувачів на більшості територій країни. Це стосується як лісозабезпечених, так і малолісних районів. У багатьох регіонах України, в першу чергу у Волинській області в останні

роки інтенсивно відбувається процес господарського освоєння та комерціалізації природно-рекреаційного потенціалу лісів, що забезпечує диверсифікацію виробничо-господарської діяльності постійних лісокористувачів [2].

Запровадження режимів рекреаційного лісокористування та відповідно зменшення на порядки різних видів рубок дасть змогу зберегти та примножити флористичну та фауністичну складові лісового біорізноманіття, а це створюватиме додаткові шанси для отримання зовнішніх інвестицій в межах реалізації пріоритетів міжнародних лісоохоронних конвенцій. Примноження біорізноманіття – це також перетворення ареалу рекреаційного лісокористування в місце проведення міжнародних та всеукраїнських форумів лісівничого спрямування, що сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості лісових земель.

Більше того, рекреаційне лісокористування – це один з основних пріоритетів залучення до господарського обігу самозаліснених сільськогосподарських угідь, де не спостерігається належна повнота насаджень та збалансована породно-вікова структура лісового фонду. Тому говорити про перспективи забезпечення високого рівня економічної віддачі цих територій за рахунок майбутньої заготівлі деревної біомаси не приходиться. Водночас насичення цих територій об'єктами інфраструктури рекреаційного лісокористування дасть змогу отримувати вигоду вже у короткостроковій перспективі. Також заліснення малопродуктивних сільськогосподарських земель через певний період створить умови для того, щоб вони також стали ареалом здійснення рекреаційного лісокористування.

Максимально можливе охоплення лісових земель об'єктами інфраструктури рекреаційного лісокористування – це вагома детермінанта зниження рівня розорювання земельного фонду окремих територій, а це у підсумку призведе до зміцнення природних ландшафтів і упередження екологічних катастроф, особливо в зонах ризикового землеробства.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо збереження лісів» №2321-IX від 20.06.2022 р. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2321-20#Text>.
2. Лісова рекреація Волині: від початків до рівня нового екотренду. [Електронний ресурс]. URL: <https://lisvolyn.gov.ua/?p=60694>.

Recreational forest management as a priority for the use of self-wooded land

Abstract. It is established that in the vast majority of cases it is not advisable to return self-sustaining agricultural land to productive agricultural circulation. It is proved that one of the main priorities for the use of self-wooded land is the development of recreational forest management infrastructure, which will allow using the useful properties of forests to provide a wide range of tourist and recreational services. It is revealed that the institutional condition for the transfer of self-developed agricultural land to forest land is the deregulation of land relations, which ensured the transfer of state-owned agricultural land outside of settlements to communal ownership, which expands the possibilities of local self-government regarding the development of recreational forest management infrastructure.